

110775 www.hrvatska-povijest.tk**Anita Malenica, Slobodna Dalmacija, 01. ozujka 2001.****Britanski kapetan Nigel Nicolson o krvavim Bleiburskim događajima u svibnju 1945.:****NIJE BILO OPRAVDANJA ZA PREDAJU HRVATA TITU**

Zapocinje evakuacija Hrvata. Primamo zapovijed najopakije dvolicnosti, tj. da Hrvate vratimo njihovih neprijateljima, tj. titovcima u Jugoslaviji, ali pod dojmom da ih saljemo u Italiju. U isto vrijeme Titovi partizani skriveni su u kupeima vlakovodja. Ti prateci partizani izgledali su kao posebno razbojnicka posada i britanski vojnici nisu dvoumili da su nista drugo doli obicni krvnici."

Ove rijeci zapisao je 19. svibnja 1945. godine u svom Ratnom dnevniku pukovnik Robin Rose-Price, pripadnik waleskih gardista. I u nastavku se pita odakle je stigla takva zapovijed i zasto? Dakle, britanski vojnici naslucivali su razmjere okrutnosti koju ce partizani primijeniti nad zarobljenicima ustasama, domobranima, zenama i djeci, ali nisu mogli ni zamisliti koliko ce od tih ljudi biti poubijano na Bleiburgu, a koliko ce ih umrijeti na kriznom putu.

Optuzbe na racun premijera Macmillana

Odgovor na ovo retoricko pitanje pukovnika Rose-Pricea dao je engleski povjesnicar Nikolaj Tolstoj koji je optuzio bivsega britanskog premijera Harolda Macmillana kao ratnog zlocinca zbog "Bleiburske tragedije", i to u svojoj knjizi "Ministar i pokolji". Tolstoj je u svom clanku pod nazivom "Klagenfurtska urota - Ratni zlocini i diplomatske tajne" napisao da su Englezi nakon rata Titu predali vise od 30 tisuca Hrvata osudivsi ih tako na smrt. "Britanci su pocinili takav jasan i masivan cin nehumanosti da to ostaje misterij", izjavio je svojedobno Tolstoj te dodao da je organizirano vraćanje izbjeglica u Titove pandze bilo pod komandom brigadira Tobyja Lowa koji je sada lord Aldington.

Nista manje u svojim svjedocanstvima nije bio zgrozen i Malcolm Richards, kapelan 3. waleske garde koji istice: "Ovaj zamrseni i prljavi zadatak bio je završen. No izreceno je mnogo velikih lazi, a proslo se kroz isto toliko griznje savjesti. Naime, vladanje nekih Titovih strazara bilo je brutalno, krvavo i neopisivo grozno za ocevice." Stovise, kapetan Nigel Nicolson potresen pise kako za predaju Hrvata Titu nije bilo nikakvog "opravdanja vojnickom nuzdom", te dalje nastavlja: "Tito nije trazio njihovu repatrijaciju. Zato do danas ne znam koji je bio razlog takvom britanskom postupku." A svjedoka je bilo na tisuće. Medjutim, oni koji su prezivjeli prosli su golgotu kriznog puta i o tome su navikli poslije sutjeti. Iskazi poput onog Martina Stjepanovica, koji smo objavili u srijedu, samo je jedan od 1500 slicnih iskaza.

Tako prema jednom zapisanom svjedocenju Titova partizana Ivana Gugica rodom iz Vele Luke, koje je dao u Rimu 14. kolovoza 1953., stoji: "Cuvali smo zarobljenika do dolaska kamiona gdje smo ih tovarili. Bili smo punih osam dana u Kocevju, a dnevno je stizalo po 10 i vise vlakova s deset do dvadeset vagona koji su bili zatvoreni. U vlakovima su uglavnom bili muskarci i nekoliko zena koje su silovali prije strijeljanja. U tim jamama ubijeno je izmedju 30 i 40 tisuca ljudi", svjedoci Gugic.

Silovanja i likvidacije

"Naime", nastavlja Gugic, "prema odijelima koje smo spremili iz Kocevja, bilo je vise od 30 tisuca ubijenih. Moja treća četa određena je za pratnju i osiguranje novoformirane jedinice, koja je izabrana za ubijanje zarobljene hrvatske, slovenske i njemacke vojske. Zapovijedao im je kapetan Nikola Marsic iz okolice Makarske, komesar cete bio je Ivan Bokez Crnogorac, a glavni komandant bio je Simo Dubajic iz Kistanja. Sto se tice zena, njih su na gubilista odvozili odjevne i tamo

silovali. Osim žena, vidio sam", nastavlja Gugic, "i oko 200 dječaka u dobi između 14 i 16 godina. I ono što je najstrašnije", nastavlja, "razabiranja, ispitivanja ili sudjenja nije bilo. Svi dovedeni u Kocevje imali su umrijeti." Gugic je opisao i kako je uspio spasiti dvoje ljudi, jamceci za njih svojom glavom. I svjedok D.K. s nadimkom Trpimir, koji je iskazao 1988. godine, naglasava patnju kroz koju su ljudi prolazili. Tako piše kako je put od Dravograda do Siska trajao 14 dana:

"Pred Siskom su bile postavljene kolone kordunskih Srba s obje strane puta sa svim mogućim orudjima koje su upotrebljavali u poljoprivredi. Natjerali su nas da moramo proći između njih u redovima i nije bilo čovjeka iz kolone koji nije bio osakaćen. Oko 1000 ljudi tu je smrtno ranjeno, a partizani iz naše pratnje su ih poubijali iz puškoljke."

Masakr kod Doboja

Isti svjedok nastavlja kako je bio u koloni od 25.000 ljudi koji su preko Dervente krenuli prema Doboju. "Na jednoj ledini bio sam sam među 300 ljudi koji su iskopali jame u koje je stavljeno 300 nasih suputnika koje smo morali zatrpati sve do ramena da im vire samo glave. Nakon toga dovedeni su seljaci Srbi iz okolnih sela s petokrakama na glavi i civilnim odijelima koji su konje, volove, zubace i drve drljace vukli po glavama tih ljudi. Svemu tome bio je nazočan Koca Popović i visoki partizanski oficiri." Slično je svjedocanstvo i Srećka Bocica rođenog 1930. u Zezevici kod Lovreca, kojeg je nakon njegove smrti iznio njegov rođak Marko Trogrlić 18. 2. 1976. Bez obzira što su se bleiburska tragedija i krizni put dogodili prije 56 godina, ova svjedocanstva i iskazi i te kako upozoravaju na zločin koji je počinjen, a nikad nije kažnjen. Ne bi li i u ovim slučajevima trebala vrijediti parola antiratne kampanje "Zločin je zločin jer zločin je zločin"?

SLOVENIJA: ZEMLJA MRTVIH HRVATA

U Dubrovniku je prvi put u Hrvatskoj predstavljena knjiga "I mi smo također umrli za Domovinu" slovenskog pisca Franca Permea. On je predstavio dio istraživanja o jednom od najvećih zločina počinjenih na ovim prostorima - bleiburškoj tragediji. O razlozima interesa za hrvatske žrtve i njihova grobišta diljem Slovenije, te o tome što ga je potaklo da o tome napiše knjigu, s autorom je razgovarala novinarka "Slobodne Dalmacije" Anđelka Kelava. Prenosimo dio razgovora.

KRIŽEVI NA GROBIŠTIMA

Cesto se u posljednje vrijeme manipulira brojem žrtava bleiburške tragedije. Na osnovi vaših istraživanja, koliko je ljudi stradalo na putu prema Bleiburgu?

- Prema onome što je dosad potvrđeno, u slovenskim rudnicima, šumama, jamama i poljima otkriveno je 296 grobišta, a u njima počiva oko 260 tisuća ljudi. Među njima je najviše Hrvata, oko 190 tisuća, potom Slovenaca, 28 tisuća, te 6 tisuća Talijana. Osobno smatram da je ova brojka najbliža istini.

U knjizi ste iznijeli tijek događanja u nekoliko najvećih stratišta u Sloveniji, a veći dio ste posvetili križnom putu.

- Tako je. Istražujući taj povijesni događaj, otkrio sam kako je u križnom putu uz 400 tisuća civila sudjelovalo i oko 200 tisuća pripadnika hrvatskih vojnih postrojbi. Većina tih ljudi zaustavljena je pred Dravogradom, a samo manji dio propušten je preko austrijske granice. Svi ostali predali su se I. i II. armiji, odložili oružje i krenuli prema Hrvatskoj misleći da im se ništa neće dogoditi. Ta kolona je bila duga 70 kilometara, pa držim gotovo posve sigurnim podatak da je u njoj bilo 600 tisuća osoba. Prema mojim istraživanjima stradanje u Bleiburgu bilo je sitnica u usporedbi s brojem hrvatskih i žrtava druge nacionalnosti koje su pale na putu za Bleiburg.

POKOLJ NA SUTLI

Hocete reci da Bleiburg, iako simbol stradanja, nije bio i najvece gubilište?

- Upravo tako. Prva "selekcija" sudionika križnog puta radena je vec u Mariboru, gdje su I. i II. partizanska armija pobile najviše ljudi, a poslije im se u ubojstvima priključila i slovenska policija. U pogonu Tvornice automobila Maribor (TAM) sudionike zbjega postrojili su rekavši kako ce oni koji se jave kao domobrani od 1941. do 1943. prvi biti pušteni kuci. Pri tome su istupili iz kolone i neki koji nisu bili domobrani misleci da ce spasiti život, no oni su prvi poubijani. Palo ih je sveukupno 300 tisuca. Ne treba zaboraviti da je dio križnog puta prošao i kroz hrvatski teritorij, gdje je zadnji veliki pokolj civila bio kod Bistrice na Sutli, na mjestu gdje je poslije zgrada osnovne škole dobila ime po Titovoj majci. Druga skupina se predala na putu od Zidanog mosta do Košnica. Tamo su 30 do 40 tisuca ljudi natjerali na veliku livadu, odveli ih pod sjenik i tamo ih poubijali.

Uz križni put obradili ste još nekoliko najvećih slovenskih stratišta.

- Da. Iznesena su događanja kod mjesta Starog Hrasnog, gdje je u Rudniku svete Barbare stradao velik broj ljudi. Potom, tu su evidentirana i stradanja civila koji su bježali preko Celja, gdje su im domaci komunisti okrenuli putokaze pa su sve vratili natrag, prema Slovenjgradecu, gdje je pronadeno 21 grobište. Rjecica Paka, gdje su bacani nesretni ljudi, bila je krvava 14 dana. Treba napomenuti da se sve to dogadalo 12., 13. i 14. svibnja, a bleiburška tragedija je bila 15. svibnja. Iznesena su i stradanja kod Kamnika, Brežica, Škofje Loke i niza stratišta diljem Slovenije.